

Eindrapportage Kennis op Maat Definitief versie december 2021

Algemene gegevens	
KoM-nummer	KoM20049
BO-nummer	BO-61-001-019
Titel	Naar een robuuste MFL: van kennis naar actie.
Missie / MMIP	D Gewaardeerd, gezond en veilig voedsel, prioriteit 24. MMIP D1 , Waardecreatie & verdienvermogen
Uitvoerende WR-instituten	Wageningen Plant Research
Projectleider WR (naam + emailadres)	Andries Visser, andries.visser@wur.nl
Penvoerder (namens private partijen)	Arjan Monteny, LTO Nederland (Vakgroep Multifunctionele landbouw)
Startdatum	01-04-2021
Einddatum	31-03-2023

Kern van het KoM-project

- **Doel:** Het updaten van een aantal succesvolle publicaties over kansen en mogelijkheden in de multifunctionele landbouw (MFL) en het ontwikkelen van nieuwe materiaal op basis van de nieuwste inzichten en ontwikkelingen in de multifunctionele landbouw.
- **Doelgroep:** Bestaande en nieuwe multifunctionele ondernemers en ondernemers van de toekomst via het groene onderwijs (HBO en MBO).
- **Partners:** LTO Nederland (vakgroep MFL), Aeres Hogeschool Dronten, Federatie Landbouw en Zorg, Coöperatie Verenigde Agrarische Kinderopvang, VEKABO, Stichting Educatief Platteland! (Platform Boerderijeducatie Nederland).
- **Aanpak:**
 - We hebben ons gericht op de ontwikkeling van materiaal op de huidige multifunctionele ondernemers, op ondernemers die overwegen met multifunctionele landbouw aan de slag te gaan en op nieuwe intreders in de landbouw die vaak multifunctionele bedrijven opzetten gericht op de verbinding tussen boer en burger. Deze laatste groep ontwikkelt vaak nieuwe innovatieve concepten gebaseerd op ervaringen die zij buiten de landbouw hebben opgedaan en brengen daarmee nieuwe innovatiekracht in de landbouw. Om dat goed te kunnen doen hebben zij behoefte aan kennis en inzichten over de multifunctionele landbouw.
 - Bij de ontwikkeling van nieuw materiaal en het updaten van bestaand materiaal werden deze doelgroepen verbonden via de netwerken van de partners in deze PPS en specifiek via kennis bijeenkomsten met ondernemers waarbij de focus ligt op delen van kennis en het ophalen van vragen en knelpunten die in de praktijk leven.
- **Bijdrage aan de MMIP**

De ontwikkeling van materiaal gericht op het (door) ontwikkelen van MFL bedrijfsstrategieën helpt ondernemers om hun verdienpotentieel te vergroten door het verwaarden van waarden gekoppeld aan de landbouw zoals ruimte, rust, ritme, natuur, het platteland etc.

Resultaat / terugblik

▪ **Wat is er concreet opgeleverd?**

- Er zijn 4 brochures gemaakt;
 - [553657 \(wur.nl\)](#) rechtsvormen in de multifunctionele Landbouw
 - [549686 \(wur.nl\)](#): risico, verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid in de multifunctionele landbouw
 - [550363 \(wur.nl\)](#) : multifunctionele Landbouw & de fiscus
 - [157785 \(wur.nl\)](#): wat mag ik? Handreiking over regels in de multifunctionele landbouw
- Er zijn 2 workshops voor MFL ondernemers georganiseerd waarbij de onderwerpen 1) interactie met burgers en 2) samenwerken en organisatievormen aan de orde waren. De workshops waren gekoppeld aan een bedrijfsbezoek aan de Stadsboerderij Almere waar interactie met burgers centraal staat en aan Boerderij Landsingerland waar nieuwe samenwerking met diverse partijen aan de orde is. Totaal waren ongeveer 30 ondernemers aanwezig. De resultaten van de discussie zijn in een nieuwsbericht door LTO gedeeld met de sector. <https://www.lto.nl/hier-word-ik-blij-van-terugblik-workshops-multifunctionele-landbouw/>
- De vakgroep MFL, partner in de KOM MFL heeft de dag van de Multifunctionele landbouw georganiseerd op landgoed Marienwaard op 15 juni 2023(hier waren ongeveer 100 belangstellenden aanwezig.
- Vanuit het project is met groen kennisnet overleg gevoerd over de inrichting van de GKN website aangezien de nieuwe side zich op dat moment vooral richtte op de traditionele sectoren. In overleg is een tegel multifunctionele landbouw opgezet: <https://groenkennisnet.nl/multifunctionele-landbouw>
- Er zijn 12 bedrijfsfilms geproduceerd van verschillende inspirerende typen MFL bedrijven. Met deze bedrijven wordt het brede pallet aan onderwerpen en vormen die in de MFL aanwezig zijn gecoverd. Deze films bieden bestaande en nieuwe MFL ondernemers inspiratie en ingangen om hun MFL bedrijf op te zetten en/of door te ontwikkelen. De films zijn te vinden op: [LTONederland - YouTube](#)
- Er is door Ares Hogeschool een lessenserie van 6 lessen ontwikkeld. Hierin zijn de volgende leerdoelen gehanteerd: De student:
 - Kan omschrijven wat multifunctionele landbouw inhoudt
 - Kan de belangrijkste ontwikkelingen op het gebied van multifunctionele landbouw uitleggen.
 - Kan omschrijven welke bedrijfs- en omgevingsfactoren van belang zijn binnen de diverse vormen van multifunctionele landbouw.
 - Kan onderscheid maken tussen verbreding en verdieping op een agrarisch bedrijf
 - Kan aangeven welke competenties en vaardigheden de multifunctionele landbouw ondersteunen

▪ **Succes story (of ervaring) vanuit perspectief van een vertegenwoordiger van de doelgroep.**

Hieronder een aantal vragen van ondernemers in de vraag en antwoordrubriek van Nieuwe Oogst. Bij het beantwoorden is door de redacteur verwezen naar producten die in de KOM MFL zijn ontwikkeld:

Vermelding KOM MFL in vraag en antwoordrubriek Nieuwe Oogst

Wij hebben een ontvangstruimte bij ons akkerbouwbedrijf. Nu wil een LNV -delegatie op bezoek komen voor een excursie. Ze vragen of ik een wijntje wil schenken. Mag dat zomaar?

Verkoop en vooral schenken van alcohol is aan strenge regels gebonden. De overheid wil zo voorkomen dat er met alcohol op ongelukken gebeuren of dat te jonge mensen makkelijk alcohol kunnen verkrijgen. Verkoop van alcohol wordt sinds enkele jaren door de gemeente gecontroleerd en gehandhaafd. Voor het schenken van alcohol is officieel een alcoholvergunning verplicht en u moet dan het diploma sociale hygiëne halen. Voor een eenmalige en besloten bijeenkomst kunt u een cateraar inhuren die de alcoholische dranken kan serveren. De cateraar werkt dan volgens de geldende hygiëne-eisen en heeft een diploma Sociale Hygiëne. Dit is overigens geen structurele oplossing, wilt u dit vaker doen, dan moet u gewoon de benodigde vergunningen aanvragen. Meer informatie ook in de brochure 'Wat mag ik?', handreiking voor ondernemers in de multifunctionele landbouw' download zelf van <https://edepot.wur.nl/157785>

Enkele jongeren uit het dorp hebben de auto's van onze gasten bekrast. De auto's stonden geparkeerd op het parkeerterrein van onze theetuin, op ons eigen erf. Dat ligt vlak aan de openbare weg en is dus makkelijk toegankelijk. Zijn wij nu aansprakelijk?

Als gasten op uw erf te gast zijn en bij jullie voor een dienst betalen, komen ze bij u om een probleem te bespreken. Dit gesprek handelt u natuurlijk verantwoordelijk af, met oog voor de klacht. Als eigenaar van het parkeerterrein bent u in eerste instantie aansprakelijk. Uiteraard zijn bij overduidelijk vandalisme de daders (en tot 14 jaar hun ouders) aansprakelijk. Weet u wie de daders zijn? Dan handelt hun verzekering het met uw gasten af. Weet u niet wie de daders zijn? Dan blijft u als eigenaar van het parkeerterrein aansprakelijk en zal uw bedrijfsaansprakelijkheidsverzekering de schade afhandelen. LTO Multifunctionele Landbouw en de WUR hebben net de brochure 'Risico, verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid in de multifunctionele landbouw' geheel herzien, download zelf van <https://edepot.wur.nl/549686>

Mijn schoondochter wil starten met recreatieve activiteiten. Ze zegt dat ze dan geen BTW in rekening hoeft te brengen. Klopt dat?

Recreatie is een BTW plichtige activiteit. Maar als uw schoondochter nog een bescheiden omzet draait met haar bedrijf, kan zij gebruik maken van de 'kleine ondernemersregeling' (KOR) voor vrijstelling van BTW. Want heeft een Nederlandse bedrijf minder dan € 20.000 omzet in één kalenderjaar? Dan kan de ondernemer KOR aanvragen voor natuurlijke personen (eenmanszaken, zoals het bedrijf van uw schoondochter) of voor andere rechtspersonen. Uw schoondochter moet minimaal vier weken voor het BTW aangiftetijdvak waarin ze de KOR wilt laten ingaan, het aanmeldformulier KOR invullen bij de belastingdienst. Wordt de KOR goedgekeurd? Dan hoeft het bedrijf geen BTW meer te berekenen aan klanten en geen BTW-aangifte te doen. Natuurlijk kan het bedrijf geen BTW meer terugvragen over kosten en investeringen. De KOR geldt voor 3 jaar. Meer antwoorden in de nieuwe brochure 'Multifunctionele Landbouw en de fiscus', download zelf van <https://edepot.wur.nl/550363>

Wij hebben een recreatieboerderij. Onze recreatieve uitjes en zakelijke vergaderingen bieden we aan met eten en drinken. Hoe factureer ik dat correct met de BTW?

Het BTW tarief dat u hanteert is altijd gebaseerd op de activiteit die u uitvoert. Tussen verschillende bedrijfstakken kunnen dus meerdere BTW tarieven gelden. Ook binnen één tak, zoals bijvoorbeeld bij recreatie, kunnen meerdere BTW tarieven van toepassing zijn. In dit geval: voor eten en drinken geldt het lage BTW tarief van 9% (behalve voor alcohol, daar geldt een hoog BTW tarief). Voor alle andere diensten, zoals het vergaderen zelf, hanteert u het hoge BTW tarief van 21%. U moet dat apart administreren en ook beide tarieven per activiteit op uw factuur aangeven. Heeft u meer vragen over verbrede landbouw en belastingen? Bijvoorbeeld over BTW bij verhuur van gebouwen of veranderingen in vermogen? LTO Multifunctionele Landbouw en de WUR hebben net de brochure 'Multifunctionele Landbouw en de fiscus' geheel herzien, download zelf van <https://edepot.wur.nl/550363>

Reflectie

KoM is bedoeld om onderzoeksresultaten door te vertalen naar handelingsperspectief voor (toekomstig) MKB-ers.

- Wat werkte goed en wat werkte minder? Vanuit perspectief van de doelgroep en vanuit perspectief WR.
 - Het materiaal dat ontwikkeld is in de KOM is goed ontvangen door de diverse doelgroepen en wordt ook gebruikt door adviseurs. Dit geldt zowel voor de ontwikkelde brochures als voor de films van voorbeeldbedrijven.
 - Samenwerking met partners verliep goed, de vakgroep zit goed in het MFL netwerk, De verschillende partijen hebben vanuit hun specifieke sector onderwerpen en focus punten aangeleverd voor het te ontwikkelen materiaal zodat het goed aansluit bij de doelgroep. LTO heeft hun netwerk onder MFL leden ingezet om hen te bereiken en te informeren.
 - Voor de workshops was het lastig om voldoende deelnemers te vinden, in een periode dat er ook veel te doen was in de sector rond stikstof en landbouwakkoord merkten we dat veel ondernemers bijeenkomst -moe waren
 - Hoe functioneerde het consortium? Positieve punten en leerpunten.
 - Welke (kennis)producten scoorden goed qua bereik, welke minder? Waardoor komt dat?

- Is er samengewerkt met het onderwijs? Hoe werkte de samenwerking met het onderwijs? Aeres hogeschool was partner in de KOM. Zij hebben lesmateriaal ontwikkeld over MFL voor HBO studenten

- Zijn er suggesties voor verbetering van de huidige KoM-regeling? Geen suggesties voor verbetering